

Tervise- ja tööministri „Välisriigis kvalifikatsiooni omandanud isiku sobivustesti koostamise, korraldamise ja hindamise kord“ määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Käesolev määrus asendab sotsiaalministri 4. jaanuari 2002. a määrust nr 6 „Välisriigis kvalifikatsiooni omandanud isiku sobivustesti koostamise, korraldamise ja hindamise kord“. Määrus kehtestatakse tervishoiuteenuste osutamise seaduse § 30 lõike 3 alusel. Muudatuste suures osakaalust tulenevalt kehtestatakse uus terviktekst.

Käesolevas määruses on nii põhimõttelisi kui ka tehnilisi muudatusi.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi Tervisesüsteemi arendamise osakonna peaspetsialist Maarja Kerner (maarja.kerner@sm.ee; tel 626 9128).

Määruse eelnõu on seotud sotsiaalministri 24. novembri 2008. a määrusega „Välisriigis omandatud kvalifikatsiooni Eestis nõutava kvalifikatsiooni võrdlemise kord“ muutmisega. Eelnõu väljatöötamisele on eelnenud arutelud tervishoiutöötajate ja tööandjatega, samuti on konsulteeritud õiguskantsleriga.

2. Määruse eesmärk

Määruse eesmärk on tagada õigusselgem sobivustesti sooritamise kord. Sobivustest on ette nähtud õppekavas esinenud puuduste kõrvaldamiseks, eelkõige õppekavas puuduvate õppeainete omandatud teadmiste kontrolliks, mitte aga üldiseks kutse- või erialaseks teadmiste kontrolliks. See on kooskõlas sobivustesti eesmärgiga nii sarnases olukorras rakendatavale Euroopa Liidu õigusele kui ka välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seadusega ja sellega tagatakse sarnases õiguslikus seisundis olevate isikute võrdne kohtlemine. Praegu kehtivas määruses on lisaks sobivustesti korrale kirjas ka kutsekvalifikatsiooni võrdlemise tingimused, mis ei ole korrektne lahendus, sest sisult ei sobi need sinna ning dubleeritakse teist määrust, mille eesmärk on anda kutsekvalifikatsiooni tingimused. Võrdlemise tingimusi uus määrus enam ei sisalda.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Paragrahvia 1 sätestatakse määruse reguleerimis- ja kohaldamisala. Määrus on vajalik arsti, eriarsti, hambaarsti, erihambaarsti, õe või ämmaemanda sobivustesti koostamiseks, korraldamiseks ja hindamiseks, kui mainitud elukutse esindajad on kvalifikatsiooni omandanud kolmandas välisriigis ning on tarvis hinnata nende vastavust Eestis nõutavaga.

Määrust kohaldatakse tervishoiutöötajate riiklikku registrisse kandmise menetlusel Terviseametis ning sobivustesti korraldamisel erinevates Eesti kõrgkoolides.

Paragrahvia 2 antakse määruses kasutusel olevate mõistete tähendused ja loetelu registreerimisõiguse omamisest ning mida mõeldakse välisriigi all. Käesoleva määruse kohaselt on välisriik see, mis asub väljaspool Euroopa Liitu, Euroopa Majanduspiirkonda või Šveitsi Konföderatsiooni.

Paragrahvia 3 sätestatakse, et sobivustesti koostab Tartu Ülikooli arstiteaduskond. Lõikega 2 täpsustatakse, et sobivustest koostatakse õppeainete ulatuses, mis on nimetatud Terviseameti otsuses sobivustestile suunamisel.

Lisaks Terviseameti nimetatud ainetele peab sobivustest hõlmama küsimusi teatud valdkondadest, mis on nimetatud lõikes 3. Oluliseks peetakse taotleja teadmisi Eesti

tervishoiuallasest seadusandlusest, ravikindlustusest ja sotsiaalabikorraldusest. Taotleja peab oskama tervishoiuteenust dokumenteerida ning retseptiravimeid välja kirjutada. Nõutud oskused on olulised kontrollimaks arsti pädevust arusaamaks, kas isik saab Eesti tervishoiusüsteemis hakkama ning suudab Eesti patsientidega suhelda.

Olulised on kutse- ja ametialased käitumisreeglid, mis ei ole määruse kohaselt kohustuslikud sobivustesti osad, kuid tavaliselt on nad sobivustesti lisatud, kuna ametialased käitumisreeglid on samuti väga tähtsad omadused, mis peavad taotlejal olema.

Paragrahvida 4 sätestatakse sobivustesti korraldamine.

Lõike 1 kohaselt moodustab Tartu Ülikooli arstiteaduskonna dekaan 5-liikmelise eksamikomisjoni. Eksamikomisjon koostab sobivustesti programmid, kus selgitatakse sobivustesti korraldust ja hindamise viise tagamaks taotlejatele selge arusaam toimuvast.

Sobivustesti tehakse tavaliselt eesti keeles lõike 3 alusel, kuid Terviseameti ettepanekul ja eksamikomisjoni liikmete nõusolekul tohib testi sooritada muus keeles. Võõrkeeles sobivustesti sooritamine on siiski erandolukord, sest taotleja jaoks on hilisemas tööelus oluline, et ta oskaks eesti keelt ja saaks patsientidega eesti keeles suhelda. Kui tegu on pädeva arstiga, kes ei valda eesti keelt nii hästi, et suudaks sobivustesti sooritada, siis võidakse talle erand teha tingimusel, et ta siiski teatud määral oskab eesti keelt ja õpib seda hiljem juurde.

Sobivustest on oluline osa kutsekvalifikatsiooni tunnustamise menetlusest, seega osa haldusmenetlusest. Haldusmenetlus peab olema kontrollitav, nii vaidemenetlusena kui ka kohtumenetlusena. Sel põhjusel on eelnõuga kehtestatud sobivustestile üksnes kirjalik vorm. Vastupidisel juhul peaks eksami toimumist detailselt protokollima. Eksami näol on tegemist osaga haldusmenetlusest, seega on kehtestatud selgesõnaliselt eesti keele nõue, määruse lõikes 3 nimetatud erandil. Samas on sobivustesti läbimist sooviv isik menetlusosaline haldusmenetluse tähenduses, mistõttu talle laienevad haldusmenetluse seadus (edaspidi HMS) § 21 sätestatud õigused ja haldusorgan peab tagama menetlusosalisele vajadusel tõlgi.

Võõrkeelse sobivustesti kulud arvestatakse sobivustesti tasusse, sobivustesti tasu kehtestab dekaan kooskõlastatult Terviseametiga. Kehtivas määruse redaktsioonis ei olnud sobivustesti kirjalik vorm ega keel sätestatud ning see põhjustas täiendavaid kitsaskohti. Siinkohal on põhjust vaadelda ka asjakohast EL õigust. Kehtiva direktiivi 2005/36/EÜ rakendamise juhend selgitab, et kvalifikatsiooni nõuetekohasuse kontrolli puhul ei ole õigust rakendada tervishoiutöötajale siseriiklikus õiguses tavapäraselt kehtestatud riigikeele nõudeid. Direktiivi muudatus, mis jõustub 2016. aasta jaanuaris sätestab direktiivis selgesõnaliselt selle tingimuse. Seega oleks nii kehtiva direktiivi kui ka jõustuva direktiiviga võrreldes tegemist olukorraga, kus teistes riikides kvalifikatsiooni omandanud tervishoiutöötajaid koheldakse haldusmenetluses ebavõrdselt.

Paragrahvida 5 reguleeritakse arsti, eriarsti, hambaarsti ja erihambaarsti sobivustesti tulemuste hindamise kord. Esmaseks eelduseks taotleja lubamiseks sobivustestile on isikut tõendava dokumendi esitamine. Tulemusi hinnatakse eksamikomisjoni poolt võttes aluseks vastava haridusministri 11. veebruari 1999. a määruse nr 10 „Kõrgharidust andvate õppeasutuste ühtse hindamissüsteemi kehtestamine“.

Määrus kehtestab eksamikomisjonile nõude, et sobivustesti tulemused peavad olema taotlejale väljastatud hiljemalt kaks nädalat pärast sobivustesti toimumist. Mittesooritanule antakse otsusest ärakiri või koopia.

Ebaõnnestunud sobivustesti saab uuesti sooritada kuus kuud pärast esimest sobivustesti. Kuuekuuline vahe on tingitud sellest, et taotleja saaks vahepeal õpitut korrata ning end uueks eksamiks ette valmistada. Kui ka teine kord sobivustest ebaõnnestub, saab uue avalduse sobivustesti sooritamiseks esitada ühe aasta pärast, peale teise ebaõnnestunud sobivustesti tulemusest teada saamist.

Paragrahv 6 alusel kehtestab arsti, eriarsti, hambaarsti ja erihambaarsti sobivustesti sooritamist tõendava dokumendi sisu ja vormi Tartu Ülikool. See õigus on antud ülikoolile, kuna Ülikool asutusena on kõige pädevam eksamit korraldama ja sellekohast tõendit vormistama.

Paragrahviga 7 sätestatakse taotleja õigus sobivustesti tulemus vaidlustada haldusmenetluse tingimustel ja korras.

Paragrahviga 8 antakse õe ja ämmaemanda sobivustesti koostamise õigus Tallinna Tervishoiu Kõrgkoolile ja Tartu Tervishoiu Kõrgkoolile (edaspidi kõrgkool). Mõlemas kõrgkoolis saab õppida õeks või ämmaemandaks ning mõlemal koolil on sobivustesti koostamise õigus. Terviseamet määrab kõrgkooli, mis koostab taotlejale sobivustesti.

Sarnaselt arstide, eriarstide, hambaarstide ja erihambaarstide sobivustestile, koostatakse õdede ja ämmaemandate test nende õppeainete ulatuses, mis on nimetatud Terviseamet sobivustestile suunamise otsuses. Nendeks on õppeained, mida taotleja ei ole läbinud enda päritoluriigis, kuid mis on nõutud Eestis.

Lisaks õppeainetele peab sobivustest kajastama küsimusi Eesti tervishoiuallasest seadusandlusest, ravikindlustusest, sotsiaalabikorraldusest ning tervishoiuteenuse osutamise dokumenteerimisest. Need teadmised on vajalikud, et õde või ämmaemand oleks pädev. Mainitud valdkonnad on hädavajalikud mõistmaks Eesti tervishoiusüsteemi.

Paragrahv 9 on sarnane määruse §-ga 4 (vt selle kohta selgitust § 4 juurest). Erisuseks on dekaani asemel kõrgkooli direktor, kes moodustab eksamikomisjoni ning vormistab korralduse, milles kajastub taotleja sobivustestile registreerimine ja sobivustesti toimumise aeg.

Paragrahv 10 on sarnane määruse §-ga 5, vaata selgitusi § 5 juurest.

Paragrahv 11 annab tervishoiu kõrgkoolile õiguse kehtestada sobivustesti sooritamist tõendava dokumendi sisu ja vormi.

Paragrahviga 12 sätestatakse taotleja õigus sobivustesti tulemus vaidlustada haldusmenetluse tingimustel ja korras.

Paragrahviga 13 sätestatakse määruse jõustumine üldises korras.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus on vastavuses Euroopa Liidu õigusega. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/36/EÜ kohaselt on liikmesriigil ise õigus valida, kuidas reguleeritakse kolmandatest riikidest pärit arstide riiklikus registris registreerimist. Liikmesriigil on õigus valida selleks tingimused, meetmed ja korra. Sobivustest on direktiivi kohaselt lubatav meede.

5. Määruse mõjud

Määrus annab selgemad juhised Terviseametile ja ka Tartu Ülikoolile ja kõrgkoolidele, kuidas edaspidi sobivustesti korraldamine, hindamine ja koostamine välja peaksid nägema. Määrus tagab õigusselgema sobivustesti sooritamise korra kõigi jaoks.

6. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Riigieelarvele ja ravikindlustuse eelarvele täiendavaid kulusid uue määrusega ei kaasne.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks EIS-i kaudu teistele ministriumitele ning arvamuse avaldamiseks Terviseametile, Eesti Perearstide Seltsile, Haiglate Liidule, Eesti Ämmaemandate Ühingule, Tartu Ülikooli arstiteaduskonnale, tervishoiu kõrgkoolidele, Eesti Õdede Liidule, Eesti Arstide Liidule ja Eesti Hambaarstide Liidule.

Ivi Normet
terviseala asekanstler